

Pöytäkirjatarkastamon

Piispainkokouksen liite 13.4.2021

Ovet auki ykseydelle ja yhteydelle

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon ekumeeninen
toimintalinjaus vuoteen 2026

Esipuhe

Kristillinen kirkko on kolmiyhteisen Jumalan kirkko. Sille on annettu tehtävä pitää tarjolla sanomaa Kristuksesta maailman valona sanoin ja teoin (Joh. 8:12; Matt. 28:18–20; Mk. 16:15; Lk. 24:46–49). Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiassa vuoteen 2026 *Ovet auki* on tämä kirkon annettu tehtävä määritelty näin: ”Kirkon perustehtävä eli missio on edistää Jumalan valtakuntaa ja julistaa Jeesusta Kristusta maailman pelastajana... Kirkon tehtävänä on kutsua ihmisiä Jumalan yhteyteen sekä rohkaista välittämään lähimmäisistä ja luomakunnasta. Määritelmä tähdentää, että pelastavan evankeliumin julistus, osallisuus, yhteisvastuu, heikoimpien puolesta puhuminen, sielunhoito, tasa-arvosta ja ihmisarvosta huolehtiminen sekä luomakunnan eheyden vaaliminen kuuluvat yhteen.” (Ovet auki, 3)

Ekumenia kristillisten kirkkojen yhteyden (*koinonia*) ja ykseyden edistämisenä perustuu uskoon kolmiyhteisen Jumalaan ja hänen rakastavaan tahtoonsa ihmisiä kohtaan (Joh. 3:16). Kristuksen kirkko on lähetetty kaikkialle maailmaan todistamaan (*martyria*) ja palvelemaan (*diakonia*) lähimmäisiä. Rukous ja työ ekumeenisen yhteyden vahvistamiseksi edistävät tämän perustehtävän toteutumista. Kristuksen kirkon näkyvän ykseyden (*unity*) rakentaminen ja kristittyjen välinen yhteys (*fellowship*) kuuluvat yhteen.

Ovet auki -strategiassa kristillistä arvopohjaa ilmentävät klassiset teologiset perushyveet: usko, toivo ja rakkaus (1 Kor. 13:3): ”Uskon kautta syntyvä yhteys Jumalaan luo kristityn ja seurakunnan elämään perustan. Toivon taustalla on Jeesuksen lupaus Jumalan oikeudenmukaisuudesta, huolenpidosta ja iankaikkisesta elämästä. Rakkaus merkitsee lähimmäisistä välittämistä aina ja kaikkialla.” Nämä hyveet ovat selkeä lähtökohta myös kirkkojen yhteisessä ekumeenisessa työskentelyssä.

Tässä kirkkomme ekumeenista toimintaa kirkon elämän eri tasoilla suuntaavassa linjauksessa liitytään kirkon yleisstrategian keskeisiin peruseriaatteisiin. Siinä avataan ja viitotetaan sitä, miltä pohjalta ja miten tavoittelemme tulevana vuosina kirkkona ja luterilaisina kristittyinä kristittyjen yhteyttä ja sitä kautta kirkon kokonaistehtävän entistä parempaa toteuttamista. Ovet auki -strategia viittaa paitsi periaatteellisissa lähtökohdissaan myös konkreettisten tavoitteiden tasolla ekumeenisen työskentelyn merkitykseen kirkon elämälle, erityisesti strategisten valintojen kohdan *Ovet auki tulevaisuudelle* yhteydessä: ”Kirkkomme toimii yli rajojen ja on aktiivinen ekumeniassa peilaten omaa toimintaansa maailmanlaajuisesti kristittyjen kokemuksiin, erityisesti siellä missä kirkot ovat vähemmistöasemassa.” (Ovet auki, 10). Ekumenia onkin tärkeää myös kirkon tulevaisuustyön kannalta.

Sisältö

Esipuhe

1. Ovet auki -strategia ja ekumenia
2. Kirkon näkyvän ykseyden etsimisen teologiset perusteet
3. Oppikeskustelujen tavoitteet
4. Luterilainen identiteetti
5. Ekumeeninen toimintaympäristö kotimaassa ja kansainvälisesti
6. Toimintalinjauksen periaatteiden toteuttaminen Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa vuoteen 2026

1. Ovet auki -strategia ja ekumenia

Koko kirkon strategiassa *Ovet auki* on tehty kuusi strategista perusvalintaa, jotka on kiteytetty kuuteen ovet auki-iskulauseeseen. Seuraavassa tarkastellaan näitä valintoja ekumeenisesta näkökulmasta. Ekumeeninen verkostoituminen ja yhteyden rakentaminen tukevat kirkon perustehtävän hoitamista sen eri osa-alueilla ja siten näidenkin painopisteiden toteuttamista. Linjauksen muut osat tarjoavat syvemmän ja yksityiskohtaisemman kuvan ekumeenisen toiminnan perusteista ja tavoitteista kirkon elämän eri tasoilla niin kirkon työntekijöille ja luottamushenkilöille kuin kirkollisille kumppaneillemme ja muille kiinnostuneille.

I Ovet auki ulospäin – kirkon missionaarisuus ja ekumenia

Kirkon ykseyden ja yhteyden vahvistaminen tukee oman kirkkomme missionaarisuutta ja kirkkojen yhteistä todistusta ja palvelua. Tärkeä osa sitä on eri kristillisten perinteiden tarjoaman rikkauden, voimavarojen ja verkostojen huomioon ottaminen yhteisen mission haasteisiin vastattaessa. Luterilaisuus ja ekumeenisuus kuuluvat yhteen.

II Ovet auki kirkkoon ja kasvuun – nuoret ja ekumenia

Yhteistyössä toisten kirkkojen kanssa ja toisiltamme oppien toimimme niin, että jokainen voisi kokea seurakuntayhteyden voimavarakseen ja kirkon jäsenyyden merkitykselliseksi koko elämänkaarensa ajan. Erityisesti tulee kiinnittää huomiota ekumeeniseen näkökulmaan kirkon kasvatustyössä sekä uuden sukupolven saamiseen mukaan ekumeeniseen toimintaan.

III Ovet auki kaikille – vähemmistökirkkojen ja eri sukupuolten yhdenvertainen kohtelu

Kirkko on luonteeltaan kansainvälinen ja kansallisuuksien rajat ylittävä. Enemmistökirkkona luterilaisella kirkolla on erityinen vastuu ekumeenisten kumppanien toimintaedellytysten turvaamisesta maassamme. Sama koskee uskonnonvapauden edistämistä Suomessa ja kansainvälisesti. Luterilaisen maailmanliiton edistämä sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden linjaus koskee kirkkoamme myös ekumeenisissa yhteyksissä.

IV Ovet auki yhteiselle työlle ja kumppanuuksille – rohkea ote ekumeeniseen yhteistyöhön

Tulevaisuudessa kirkon työn järjestäminen edellyttää määrätietoista yhteistyötä paitsi luterilaisen kirkon omien myös toisten kirkkokuntien seurakuntien kanssa. Kansainvälisessä kanssakäymisessä tulee etsiä uudistumisen mahdollisuuksia paitsi pohjoisen pallonpuoliskon kumppanikirkkojen kokemuksista myös etelän kirkkojen teologiasta ja käytännöistä.

V Ovet auki uusille mahdollisuuksille – ekumeenisesta pääomasta ammentaminen

Muutokset ovat aiempaa nopeampia ja arvaamattomampia ja haastavat tarkastelemaan omia toimintatapoja sekä etsimään kestäviä uudistumisen malleja. On hyvä oppia toisten kokemuksista ja hyvistä käytännöistä eri puolilla maailmaa. Oppikeskustelut, yhteydet toisiin kirkkoihin ja kansainvälinen yhteistyö tarjoavat näköaloja myös paikallisen seurakuntatyön kehittämiseen. Etäyhteydet tuovat tähän uusia mahdollisuuksia.

VI Ovet auki tulevaisuuteen – maailmanlaaja kirkko, kestävä kehitys ja kristillinen toivo

Luomisen ja lunastuksen yhteenkuuluvuuden pohjalta kirkon missio on maailmanlaaja. Kristittyinä tarvitsemme toisiamme. Tarvitsemme tutkittua tietoa ja kokemusten vaihtoa niin kasvavilta kirkoilta kuin vähemmistöasemassa olevilta kirkoilta. Voimme auttaa ja tulla autetuiksi. Voimme yhdistää voimia huolen pitämiseksi luomakunnasta ja heikoimmassa asemassa olevien kristittyjen ja kaikkien ihmisten elämisen edellytyksistä.

Kansainvälisten kirkkoliittojen tärkeimpien rahoittajien eli Pohjoismaiden, Saksan ja Yhdysvaltain kirkkojen talous on heikkenemässä. Strategiakauden aikana tulee kansainvälisesti ratkaista, miten monenkeskiset ekumeeniset yhteydet tulevaisuudessa resursoidaan ja miten toimintakulttuuria tulee uudistaa. Lähtökohtana ja päämääränä on, että kristillisen uskon kautta voimme ylläpitää toivoa ihmisten elämässä ja yhteiskunnassa. Kannamme vastuumme yhteisestä elämästä ja muistutamme toisen maailman äänestä ja taivasten valtakunnasta.

2. Kirkon näkyvän ykseyden etsimisen teologiset perusteet

Ekumeniassa on kyse kirkkojen ja kristittyjen yhteyspyrkimyksistä eli sellaisista asenteista, teoista ja toimista, jotka edistävät kristittyjen välistä yhteyttä kaikkialla maailmassa. Kristuksen kirkon näkyvän ykseyden (*unity*) rakentaminen ja kristittyjen välinen yhteys (*fellowship*) kuuluvat yhteen. Ekumenia pyrkii kirkon uudistumiseen yhteisen kristillisen uskon pohjalta. Se on luonteeltaan kokonaisvaltaisesti kirkon ja kirkkojen elämää koskettavaa.

Ekumeenisen toiminnan teologisena lähtökohtana on usko kolmiyhteiseen Jumalaan ja kirkkoon hänen pelastustekojensa merkinä, välineenä ja esimakuna. Kristuksessa on maailmalle annettu toivo, ja hänen kirkkonsa on lähetetty kaikkialle maailmaan todistamaan siitä (Joh. 8:12). Tässä tehtävässä tarvitaan kaikkia kristittyjä. Siksi Jeesus rukoili omiensa puolesta, että he ”olisivat yhtä, niin kuin sinä, Isä, olet minussa ja minä sinussa. Niin tulee heidänkin olla yhtä meidän kanssamme, jotta maailma uskoisi sinun lähettäneen minut” (Joh. 17:21).

Sana ja sakramentit ja niitä palveleva virka on annettu Jumalan armotekojen välikappaleiksi ja yhteyden rakentajiksi (CA 7). Kirkkojen jakautuneisuus yhteisessä kasteessa ja ehtoollisessa kuitenkin nakertaa tätä. Uusi testamentti ottaa lähtökohdaksi: ”Yksi on Herra, yksi usko, yksi kaste!” (Ef. 4:5) ja kehottaa toimimaan niin, että tämä usko näkyisi kristittyjen keskinäisenä rakkautena ja rauhan siteinä. Näkyvästä jakautuneisuudestaan huolimatta kirkko on kutsuttu toimimaan toivon välittäjänä. Jeesus lupaa olla omiensa kanssa kaikki päivät maailman loppuun asti (Matt. 28:20). Augsburgin tunnustus vakuuttaa, että kirkko Kristuksen ruumiina ja Pyhän Hengen temppelinä pysyy aikojen loppuun asti (CA 7). Usko, toivo ja rakkaus eivät katoa (1 Kor. 13:13). Erilaisuuden rikkaus ei kuitenkaan pääse vaikuttamaan yhteiseksi hyväksi parhaalla mahdollisella tavalla, kun keskinäinen yhteys ja luottamus on vajavaista.

Ykseys on lahja ja tehtävä, jonka perusta on kolmiyhteisen Jumalan persoonien vuorovaikutuksessa. *Kohtaamisen kirkko* -toimintalinjauksessa (2016) kirkon ja ekumenian ankkuroituminen tähän osallisuuteen sanoitettiin näin: ”Jumalan olemuksellinen ykseys on Jumalan persoonien välistä yhteyttä. Vastaavalla tavalla kirkon ykseys voi toteutua alueellisten kirkkojen keskinäisenä yhteytenä. Se edellyttää toinen toisensa tunnustamista Kristuksen kirkon osana, ja se ilmenee syvimmällä tavalla yhteisessä ehtoollisen sakramentissa. Kristuksen kirkko on hänen ruumiinsa, ja pyhässä ehtoollisessa kristityt tulevat hänen ruumiinsa ja verensä sakramentin nauttiessaan yhdeksi ruumiiksi myös keskenään. Ekumenian tavoitteena on kirkon näkyvä ykseys. Ei riitä, että ykseys vallitsee hengellisesti, uskon maailmassa, vaan sen tulee tulla näkyväksi kirkon jumalanpalveluksessa, diakonisessa palvelussa sekä evankeliumin julistuksessa. Toisaalta tämä merkitsee myös erillisyyttä ja itsenäisyyttä. Jumalassa vallitseva ykseys on persoonien keskinäistä yhteyttä, minkä mallin mukaan myös kirkot voivat tehdä ykseytensä todeksi keskinäisenä kommuuniona.”

Ekumeenisen toiminnan perustavoite Kristuksen kirkon näkyvä ykseys ei merkitse yhteen sulautumista vaan erojen sovittamista yhteisen uskon ja tehtävän pohjalta, niin että eri perinteet voisivat tuoda oman antinsa apostolisen evankeliumin eteenpäin välittämiseen yhdessä toisten kanssa entistä paremmin. Kristuksen maailmanlaajassa kirkossa yhdistyvät niin paikallinen kuin maailmanlaaja todellisuus. Siksi ekumeeninen yhteys merkitsee kirkkojen yhteyden rakentamista paikallisesti, alueellisesti ja maailmanlaajasti.

3. Oppikeskustelujen tavoitteet

Kirkon näkyvä ykseys edellyttää yksimielisyyttä uskon perustotuuksista sekä sakramenttien ja kirkon viran vastavuoroista tunnustamista (CA 7, *Kirkko: yhteistä näkyä kohti*, art. 37). Tämä ykseys ilmenee yhteisesti vietettävässä ehtoollisessa, kristittyjen yhteisenä todistuksena ja pyyteettömänä palveluna. Käytännössä yhdessä toimiminen edellyttää kirkkojen säännöllistä vuorovaikutusta, yhteisen tien etsimistä. Kirkkojen elämässä tarvitaan sekä paikallisella että alueellisella tasolla päätöksenteon ja kaitsennan rakenteita. Sama pätee myös laajempaan yhteyteen.

Kirkoilla ja kristillisillä yhteisöillä voi kuitenkin olla klassisesta näkyvän ykseyden tavoitteesta poikkeavia käsityksiä ekumenian päämäärästä. Luterilainen kirkko kunnioittaa kumppaniensa ilmaisemaa tahtoa ja pyrkii löytämään molemmille osapuolille sopivan tavan edistää kristittyjen yhteyttä.

Kirkon näkyvän ykseyden tavoitteesta käsin teologisten dialogien yleiset tavoitteet voidaan määritellä askeleittain etenevän mallin mukaisesti. Näkyvän ykseyden päämäärän saavuttamista konkretisoi tällöin ennen muuta ehtoollisyhteyden saavuttaminen, vaikka prosessi ei siihen päätykään. Joissakin keskusteluissa yhteinen ehtoollinen on vielä ”kaukotavoite”. Tässä luetellut prosessin vaiheet eivät ole tarkkarajaisia, mutta ne havainnollistavat klassisen oppikeskusteluprosessin etenemistä:

1. *Toinen toisensa tuntemaan oppiminen ja yhteistyön rakentaminen.* Jo saavutetun yhteisen ymmärryksen perusteella seurakunnat voivat toteuttaa esimerkiksi yhteisiä evankelioimisen tai diakonian hankkeita (suhteet ortodokseihin, helluntailaisiin, vapaakirkollisiin, baptisteihin jne.).
2. *Ehtoollisyhteyden saavuttaminen* (globaalin luterilais-roomalaiskatolisen dialogin tavoite).
3. *Ekumeenisen sopimuksen käytännön toteutus: yhteiset toimintamallit, voimavarojen jakaminen* (Suomen metodistit, Porvoon kirkkoyhteisö, Luterilainen maailmanliitto).
4. *Yhteiset päätöksenteon rakenteet* (Porvoon kirkkoyhteisö, Luterilainen maailmanliitto, Euroopan protestanttisten kirkkojen yhteisö).

Ekumeniassa ei ole kyse vain työalasta tai pienen joukon toimista vaan osasta kristillistä uskoa ja kirkon elämää. *Kohtaamisen kirkko* -toimintalinjaus tähdensi: ”Rukous ja työn tekeminen sen saavuttamiseksi on osa kristittyjen ja kirkkojen tehtävää. Se edellyttää totuudellista ja rakkaudellista asennetta toisia kristittyjä kohtaan.”

4. Luterilainen identiteetti

Totuudellisuus edellyttää rehellisyyttä itseä ja toisia kohtaan, tietoisuutta omasta identiteetistä. Ekumeenisessa työskentelyssä luterilaisilla tunnustuskirjoilla on tässä suhteessa tärkeä rooli. Niiden alussa on kolme vanhan kirkon uskontunnustusta. Tämä kertoo halusta liittyä apostoliseen ja katoliseen kirkon yhteiseen uskoon. Se palautuu Raamatussa ja ekumeenisissa kirkolliskokouksissa ilmaistuun uskoon kolmiyhteiseen Jumalaan ja Kristuksen kahteen luontoon. Nikean uskontunnustus yhdistää niin lännen kuin idän kristittyjä. Luterilaisuuden erityisenä antina on pidetty uskonvanhurskauden ja Raamatun auktoriteetin korostamista. Luterilaisessa maailmanliitossa pyritään etsimään tasapainoa kaikkia luterilaisia yhdistävien perusasioiden ja kontekstuaalisten korostusten välillä. Luterilaisuuteen kytketään evankelisuus, sakramentaalisuus, diakonisuus, tunnustuksellisuus ja ekumeenisuus.¹ Strasbourgin ekumeeninen instituutti on julkaissut ekumeenisen näkökulman huomioon ottavan julkaisun luterilaisesta identiteetistä (2017).²

Merkittävää on, että reformaatioajan kiistojen ytimessä ollut oppi vanhurskauttamisesta eli kysymys pelastuksesta on saavuttanut yhteisen perustan kansainvälisessä *Yhteisessä julistuksessa vanhurskauttamisopista* (1999). Luterilaisten ja katolilaisten lisäksi sen ovat ottaneet sittemmin omakseen metodistien, reformoitujen ja anglikaanien maailmanyhteisöt. Maailmanyhteisöjen yhteistyö tältä pohjalta viitoittaa osaltaan ekumeenisen työskentelyn jatkoa myös Suomessa.

Meidän kirkko -toimintalinjaus (2009) kiteytti suomalaisen luterilaisen ekumenian perinnön: ”Sitoudumme jakamattoman kristikunnan yhteiseen perintöön ja etsimme kristittyjen yhteyttä luterilaisen identiteettimme pohjalta... Luterilainen kirkkomme on lännen katolisen kirkon perillinen ja sen työn jatkaja, joka reformaation jälkeenkin edustaa samaa kristillistä uskoa, jonka pyhä Henrik... juurrutti maahamme. Uskollisina reformaation uudistuspyrkimyksille kirkkomme korostaa Jumalan sanaa ja sakramenteja uskon ja pelastuksen perustana ja kirkon varsinaisina konstitutiivisina tekijöinä yhdessä sanan ja sakramenttien palveluviran kanssa.” Tämä kirkon itseymmärrys tulee ilmi kirkkolaisissa (KL 1:1) ja kirkkojärjestyksessä (KJ 1:1).

Tältä pohjalta voidaan nostaa esiin seuraavia ekumeenisen toiminnan periaatteita:

1. Kirkkomme toiminta ja ekumeeniset yhteydet nousevat kristillisestä uskosta ja luterilaisesta tunnustuksesta. Luterilaisuus ja ekumeenisuus ovat saman uskon ilmentymiä.
2. Ykseyttä ei voi saavuttaa opillisista eroista vaikenemalla. Kun kirkot ottavat vakavasti oman perinteensä ja tunnustuksensa, ne voivat aidosti kohdata toisten perinteiden edustajat.

¹ <https://www.lutheranworld.org/content/our-lutheran-identity>

² https://www.strasbourgstitute.org/wp-content/uploads/2017/04/LutheranIdentity-ENG_fin.pdf

3. Ykseyteen riittää Augsburgin tunnustuksen mukaan yksimielisyys evankeliumin opista ja sakramenttien toimittamisesta (CA 7).
4. Kirkkomme ekumeenisten pyrkimysten lähtökohta on Kristuksen rukous ykseyden puolesta. Ekumenia edellyttää uskoa Kristukseen ja kuuliaisuutta hänen tahdolleen. Luotamme Jumalan armoon ja Pyhän Hengen johdatukseen ykseypyrkimyksissämme.
5. Kirkkomme toimii päämäärätietoisesti olemalla sama kirkko kaikkiin suuntiin.
6. Ekumenian tavoitteena on ykseyden, todistuksen ja palvelun vahvistaminen.
7. Kristittyjen yhteistyön lähtökohtana on usko Kristukseen Jumalana ja Vapahtajana sekä Raamatun auktoriteetin ja kolminaisuusopin hyväksyminen.

5. Ekumeeninen toimintaympäristö kotimaassa ja kansainvälisesti

Suomen Ekumeeninen Neuvosto

Suomen Ekumeeninen Neuvosto (SEN) on Suomen kirkkojen keskeisin yhteistyöfoorumi, yksi vanhimmista kirkkojen kansallisista neuvostoista (1917). Sen piirissä ovat joko täysjäseninä tai tarkkailijoina lähes kaikki Suomessa toimivat vakiintuneet kirkkokunnat ja kristilliset yhteisöt. Lisäksi SEN:llä on huomattava joukko kumppanuusjärjestöjä. Kirkkomme on kautta vuosikymmenten ollut sen aktiivinen jäsen ja suurimpana jäsenkirkkona myös merkittävin rahoittaja kolehtien ja jäsenmaksun kautta.

” Neuvoston tarkoitus on kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen yhteistyöelimenä

- edistää pyrkimyksiä kohti Kristuksen kirkon näkyvää ykseyttä
- vahvistaa kristittyjen yhteyttä, palvelua ja todistusta Suomessa
- vahvistaa kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen ääntä yhteiskunnassa
- toimia kirkkojen ja kristillisten yhteisöjen kohtaamispaikkana”

Vuoden 2021 alussa SEN:n pääsihteeri on juuri vaihtunut ja arkkipiispaamme toimii sen puheenjohtajana. Neuvostossa on käynnistynyt uusimuotoinen strategiatyöskentely. Kirkkomme edustajien on yhdessä muiden jäsenkirkkojen kanssa löydettävä tapa hahmottaa tuoreella ja merkityksellisellä tavalla SEN:n identiteetti kirkkojen yhteistyöelimenä ja suunnata tältä pohjalta sen toimintaa ja kestäväää taloudenpitoa nykymuotoisten resurssien vähetessä.

Oppikeskustelut

Luterilaisen kirkon kahdenvälisen suhteiden hoitamisessa Suomen kirkkojen kesken on käytännöllisen yhteydenpidon rinnalla ja sitä tukemassa edelleen merkittävällä sijalla kahdenväliset

oppikeskustelut, joista varhaisin käynnistyi Venäjän ortodoksisen kirkon kanssa vuonna 1970. Niissä käsitellään teologisten teemojen lisäksi käytännöllisiä ja eettisiä kysymyksiä. Paikalliset oppikeskustelut ovat globalisoituneessa ja digitalisoituneessa maailmassa entistä selvemmin vuorovaikutuksessa kirkkoperheiden maailmanlaajan todellisuuden kanssa. Erityisesti tämä koskettaa perusluonteeltaan universaalista roomalaiskatolista kirkkoa mutta myös ortodoksisista kirkkoista ja muitakin. Tämä tulee ottaa huomioon keskustelujen tavoitteissa ja reunaehdoissa.

Luterilainen maailmanliitto

Kirkkomme on yksi Luterilaisen maailmanliiton (LML) perustajajäsenistä (1947), suurimmista jäsenkirkoista ja merkittävimmistä taloudellisista tukijoista. LML on tunnustuksellinen luterilaisten kirkkojen liitto ja yhteisö, mutta se on myös merkittävä ekumeeninen toimija. Vuodesta 1984 lähtien on LML:n jäsenkirkkojen välillä vallinnut alttarin ja saarnatuolin yhteys. Curitiban yleiskokous 1990 määritteli LML:n kirkkoyhteisöllisen luonteen näin: ”Luterilainen maailmanliitto on kirkkojen yhteys [communion], jotka tunnustavat kolmiyhteisen Jumalan, ovat yksimielisiä Jumalan sanan julistamisesta ja ovat saarnatuolin ja alttarin yhteydessä.”

LML:n budjetista suurin osa menee Maailmanpalvelulle, joka on huomattava kansainvälisen diakonian toimija. LML on keskeinen tekijä myös luterilaisten kansainvälisten ekumeenisten teologisten dialogien koordinoijana. Tämä on tärkeätä ajatellen esimerkiksi luterilais-katolista dialogia. LML on merkittävä toimija myös luterilaisten kirkkojen mission ja teologisen koulutuksen saralla sekä vaikuttamistoiminnassa. Parhailaan on meneillään luterilaista identiteettiä käsittelevä ohjelmatyöskentely, teologisen koulutuksen verkoston kehittäminen ja sukupuolten välisen oikeudenmukaisuuden sekä ilmasto-oikeudenmukaisuuden edistäminen.

Luterilaisessa maailmanliitossa on varauduttu perinteisten länsimaisten tukijoiden resurssien vähenemiseen, ja meneillään on läpikäydyn organisaatiouudistuksen jälkeen edelleen prosessi kehittää toimintaa kestävältä pohjalta. Tätä työtä jatkamaan valitaan 2021 uusi pääsihteeri ennen vuoden 2023 yleiskokousta. Pyrkimyksenä on vahvistaa maailmanyhteisön maailmanlaajaa monenkeskisyttä, alueiden toimijuutta. Yhtenä osana tätä pohjoismaiset luterilaiset kirkot ovat käynnistäneet projektin *Lutheran Churches in Times of Change*, jossa esillä on alkuvaiheissa kysymys kasteesta ja niiden vähenemisestä pohjoismaisissa kansankirkoissa. Tarkoitus on, että projekti kehittyisi yleiseurooppalaiseksi, globaaliksi ja ekumeenisesti suuntautuneeksi kehittämishankkeeksi.

Kirkkojen maailmanneuvosto, Global Christian Forum ja Act Alliance

Kirkkojen maailmanneuvosto (KMN) on kattavin ekumeeninen kirkkoliitto, jonka jäseninä on noin neljännes kristikunnasta. Katolinen kirkko on jäsen sen Faith and Order -komissiossa sekä Maailmanlähetyksen ja evankelioinnin komissiossa. Kirkkomme on yksi KMN:n perustajajäsenistä (1948) ja sen aktiivisista jäsenkirkoista.

Kirkkojen maailmanneuvostolla on vireillään Green Village -rakennushanke Geneven ekumeenisessa keskuksessa, jolla toteutuessaan on tärkeä merkitys varainhankinnan kannalta. Myös KMN valmistelee uuden pääsihteerin valintaa ja valmistautuu koronapandemian vuoksi vuoteen 2022 siirtyneen yleiskokouksen järjestämiseen. Perinteisesti kirkkomme on tukenut erityisesti KMN:n Faith and Order -komission työtä, mutta viime vuosina yhteistyö on vilkastunut myös Maailmanlähetyksen ja evankelioimisen komission kanssa. Olemme olleet aktiivisesti mukana myös rakentamassa keskusteluyhteyttä KMN:n ortodoksisten ja muiden jäsenkirkkojen välillä.

Global Christian Forum tai Maailmanlaaja kristillinen foorumi sai alkunsa KMN:n aloitteesta tarkoituksena luoda uudenlainen toimintamalli niiden kristillisten kirkkojen ja yhteisöjen jäsenten tavoittamiseksi, jotka eivät ole mukana perinteisessä ekumeenisessa toiminnassa. Foorumin työtapoja voidaan hyödyntää eri kristillisten ryhmien kohtaamisessa myös Suomessa.

Yksi keskustelua herättänyt teema on se, miten KMN suhtautuu ACT Allianceen, joka on Kirkkojen maailmanneuvoston piirissä toimivien kirkkojen humanitaarisen työn, kehitysyhteistyön ja kansainvälisen vaikuttamistyön yhteinen väline. Kirkon ulkomaanapu ja Suomen lähetysseura ovat ACT Alliancen jäseniä Suomesta. Euroopan tasolla ACT Alliance toimii ACT Eurooppa-forumin kautta, jonka keskeisenä tavoitteena on vaikuttamistyö EU:n suuntaan. Kansainvälisesti kirkollisen tai muun uskonnollisen viitekehyksen (faith-based) pohjalta toimivien avustusjärjestöjen arvostus on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi esimerkiksi YK:n piirissä, mikä on avannut uusia mahdollisuuksia. ACT:n haasteena on keskittää vähenevät varat mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti ja vaikuttavasti kansainväliseen diakoniaan.

Euroopan kirkkojen konferenssi

Euroopan kirkkojen konferenssi (EKK) on kattavin yleiseurooppalainen ekumeeninen toimielin. Siinä ovat mukana protestanttien, anglikaanien ja vanhakatolisten lisäksi myös ortodoksit. Kirkkomme on yksi sen perustajajäsenistä (1959). Järjestö tekee läheistä yhteistyötä etenkin EU-vaikuttamistoiminnassa myös Euroopan katolisten piispainkokousten Euroopan unionin komission (COMECE), jäsenkirkkojen omien vaikuttamistoimistojen sekä Euroopan siirtolaiskomission

(CCME) kanssa. EKK sai vuoden 2013 yleiskokouksessa uuden perussäännön ja sen toiminta keskitettiin Brysselin keskustoimistolle. Uuden toimintamallin mukainen kehitystyö on edelleen kesken. Kirkkomme on aktiivisesti osallistunut EKK:n hallituksen asettamien temaattisten ryhmien toimintaan. Olemme tukeneet EKK:n vaikuttamistoiminnan kehittämistä myös henkilöresurssein. EKK:n rooli vaikuttamistoiminnassa sekä sosiaalieettisenä, ekumeenis-teologisena ja missionaarisenä toimijana tarvitsee edelleen tarkentamista tulevina vuosina.

Porvoon kirkkoyhteisö

Porvoon yhteisen julkilausuman (1992) ja Porvoon julistuksen (1996) pohjalta muodostui Pohjolan ja Baltian luterilaisten sekä Iso-Britannian ja Irlannin anglikaanien välille läheinen yhteys. Kirkkomme oli mukana julistusta laatimassa sekä alkuperäisten allekirjoittajakirkkojen joukossa. Kirkkoyhteisö on nykyisin jäsenkirkkojen edustajien kohtaamisfoorumi yhteisten ajankohtaisten haasteiden äärellä. Sen työtä ohjaa Porvoon kirkkojen yhteydenpitoryhmä (Contact group). Porvoon julistuksen sitoumus resurssien jakamisesta jäsenkirkkojen kesken on hyödyttänyt etenkin Euroopan alueella toimivien vähemmistökirkkojen elämää. Myös ystävyshiippakunta- ja ystävyysseurakuntatoiminta on esimerkiksi Suomessa vähitellen virinnyt ja ollut osin vilkastakin. Työntekijäresurssien puute ja tietty organisatorinen epäselvyys, yhteisen konkreettisen vision sekä juridisen implementaation fragmentaarisuus on johtanut siihen, että yhteisöllä ei ole kirkkoliittojen tapaista vaikuttavuutta jäsenkirkkojen elämässä esimerkiksi materiaalituotannon ja yhteisten sopimusten kautta – Porvoon julistusta ja sen sitoumuksia lukuun ottamatta. Yhteisön merkitys korostuu tulevaisuudessa jo siteiden säilyttämisessä Brittein saarille myös Brexitin jälkeen.

Euroopan protestanttisten kirkkojen yhteisö

Kirkkomme jätti 1970-luvulla teologisista syistä allekirjoittamatta Leuenbergin konkordian (1973), joka muodosti perustan Keski-Euroopan luterilaisten, reformoitujen ja unioitujen yhteydelle ja sittemmin Euroopan protestanttisen kirkkojen yhteisön (EPKY) synnylle. Konkordiaa ei ole sittemmin muutettu, joten sen perusongelma on säilynyt myöhemmästä ekumeenisesta ja kirkkopillisesta kehityksestä huolimatta. Kirkkomme on kautta vuosikymmenten osallistunut yhteisön teologiseen ja kirkkojen käytännön elämään liittyvään työskentelyyn ja antanut sitä kautta oman panoksensa yhteisön kehittymiselle. EPKY tuottaa myös varsin aktiivisesti materiaaleja kirkollisen elämän ajankohtaisista kysymyksistä suuntaa antaviksi puheenvuoroiksi jäsenkirkkojen ja muidenkin käyttöön.

Ekumenian rajapinnat

Kristittyjen ja kirkkojen ykseyden ja yhteyden vahvistaminen koituu myös todistuksen ja palvelun hyödyksi. Kirkon elämän läpäisevänä periaatteena ekumenia palvelee missionaarisuutta. Sitä kautta etenkin lähetyksen, evankelioinnin ja myös uskontodialogin tehtäväkenttä tulevat lähellä ekumeniaa. Sama pätee kirkon olemuksellisista ja läpäisevistä tehtävistä myös diakoniaan ja jumalanpalveluselämään mukaan lukien ekumeeniset kohtaamiset kirkollisissa toimituksissa niin kotimaassa kuin ulkosuomalaistyössä. Kansainvälisesti kirkon ja järjestöjen käytännön työtä säätelevät usein kirkkojenväliset sopimukset, joissa myös luterilaiseen ja identiteettiin ja ekumeniaan liittyvät näkökohdat ovat esillä.

Yleisperiaatteena voi todeta, että kirkkomme ekumeenisessa toiminnassa seurataan kirkon yleisen strategian linjauksia sekä eri toimialojen toimintalinjauksia ja palvelaan niiden toteutumista nostamalla esiin ekumeenisia näkökohtia sekä edistämällä esimerkiksi oppikeskustelujen kautta kirkkojen yhteyttä ja siten valmiutta toimia yhdessä käytännössä voimia yhdistäen. Samalla kirkon ekumeenisia ja kansainvälisiä sopimuksia sekä ekumeenisien toimintalinjauksen periaatteita odotetaan noudatettavan kirkon kaikessa työssä sen elämän eri tasoilla.

Yleinen toimintaympäristö

Koronapandemia on heikentänyt kirkkojen taloudellisia toimintaedellytyksiä ja vahvistanut uusimuotoista verkostomaista ja digitalisoitunutta toimintakulttuuria. Tehty ”digiloikka” on vauhdittanut etäkokousten hyödyntämistä kansainvälisessä yhteydenpidossa ja tietotekniikan tuomien mahdollisuuksien hyväksikäyttöä uusien henkilökohtaisten kontaktien luomisessa ja asiantuntijatiedon saavuttamisessa. Läheskään kaikissa kulttuuripiireissä verkkopohjainen yhteydenpito ei kuitenkaan toimi yhtä hyvin. Länsimaiden perinteisten valtavirran kirkkojen jäsenmäärän ja taloudellisten mahdollisuuksien hujetessa on myös ekumeenisessa ja kansainvälisessä työssä etsittävä uusia kestävän kehityksen mukaisia toimintatapoja ajatellen niin taloutta kuin eri alueiden tasapuolista huomioon ottamista ja kirkon ydintehtävän hoitamista toinen toistamme tukien ja yhdessä oppien. Ekumeenisessa työssä hankitulla kokemuksella toinen toisensa kärsivällisestä kuuntelusta, sovinnon ja yhteisymmärryksen rakentamisesta on annettavaa aikana, jolloin polarisaatio uhkaa yhteistyötä ja jopa yhteiskuntarauhaa. Lisää yleisestä toimintaympäristön muutoksesta voi lukea kirkon tutkimuskeskuksen tutkijoiden raportissa vuosilta 2016–2019

Uskonto arjessa ja juhlassa.

6. Toimintalinjauksen periaatteiden toteuttaminen Suomen evankelis-luterilaisessa kirkossa vuoteen 2026

Edellä mainittujen kirkon strategian linjausten, teologisten perusteiden ja kirkkomme ekumeenisten sitoumusten valossa voidaan hahmottaa kirkkomme elämän eri tasoille ja kumppanuussuhteisiin seuraavia tavoitteita ekumeeniselle toiminnalle. Niiden toteutumista seurataan vuosikertomuksissa sekä syksyllä 2023 tehtävässä väliarviossa.

Seurakunnat

- Seurakunnat tukevat jäsentensä ekumeenista kasvua, niin että he tiedostavat kirkon maailmanlaajan luonteen ja sitoutuvat toteuttamaan kirkon tehtävää vieraanvaraisella, keskustelevalle ja avoimella asenteella.
- Etenkin uuden sukupolven saamiseen mukaan ekumeeniseen toimintaan tulee panostaa.
- Seurakunnat rohkaisevat jäseniään toteuttamaan vieraanvaraisuutta ja rakentamaan osallisuuden kokemusta oman toimintansa ja seurakunnan kautta. Tämä tapahtuu sekä hengellisen elämän kautta (rukous, keskustelu, jumalanpalveluselämään osallistuminen) että toteuttamalla kirkon diakonista palvelutehtävää.
- Seurakunnat kehittävät työntekijöidensä taitoja kansainväliseen työhön ja ekumeeniseen kohtaamiseen. Seurakunnat rohkaisevat työntekijöitään rakentamaan aktiivisesti yhteyksiä paikallisiin kristillisiin kirkkoihin ja kristillisiin yhteisöihin. Seurakunnan tasolla ylläpidetään ymmärrystä luterilaisuuden maailmanlaajasta ja ekumeenisesta luonteesta ja kristittyjen laajasta yhteydestä kirkon elämän voimavarana.
- Seurakunnat lähestyvät alueellaan olevia muita kristillisiä kirkkoja ja kristillisiä yhteisöjä, tutustuvat toisiinsa ja kehittävät konkreettisia yhteistyön muotoja. Tavoitteena on, että jokaisessa luterilaisen kirkon seurakunnassa otetaan huomioon kristittyjen ykseyden rukousviikko, ekumeeninen lähetyspyhä, luomakunnan päivä (luomakunnan sunnuntai) ja ekumeeninen vastuuviikko.
- Seurakuntien on mahdollista kutsua ekumeeninen vieras myös saarnaamaan esimerkiksi kristittyjen ykseyden rukousviikolla. Seurakunnissa, joissa on merkittävä ortodoksiväestö tai muita ortodoksiyhteyksiä, voi edistää Nikean uskontunnustuksen käyttöä ilman ”ja Pojasta”-lisäystä (*filioque*) ekumeenisissa tilaisuuksissa.
- Seurakunnilla on aktiivista kansainvälistä ja ekumeenista toimintaa sekä paikallisesti että Suomen rajojen ulkopuolella. Oman seurakunnan tasolla toiminta voi sisältää esimerkiksi ekumeenisia tapahtumia sekä ekumeenisten elementtien sisällyttämisenä seurakunnan perustoimintaan. Seurakunnat solmivat ja hoitavat kansainvälisiä ja ekumeenisia ystävyysseurakuntasuhteita itsenäisesti pitäen kansainvälisen työn

hiippakuntasihteerit/asiantuntijat ja Kirkkohallituksen ulkoasiain osaston suhteista tietoisena.

Hiippakunnat

- Hiippakunnat varaavat riittävästi henkilöstöresursseja paikallisseurakuntien tukemiseen niiden kansainvälisessä ja ekumeenisessa työssä. Erityisessä asemassa tässä ovat kansainvälisen työn hiippakuntasihteerit/asiantuntijat.
- Hiippakunnilla voi olla hiippakuntatason kansainvälistä ja ekumeenista yhteistyötä. Hiippakunnat kannustavat ja tukevat seurakuntia tekemään yhteistyötä muiden kirkkokuntien kanssa konkreettisissa yhteistyöhankkeissa.
- Hiippakuntatason yhteistyö on osa kokonaiskirkon kansainvälisiä ja ekumeenisia suhteita. Tarkoituksena on myös tukea ja vahvistaa seurakuntien välistä yhteistyötä.
- Hiippakunnat vahvistavat keskinäistä yhteydenpitoa ja yhteistyötä.
- Hiippakunnat tukevat yhdessä Kirkkohallituksen kanssa seurakuntia kokonaiskirkon ekumeenisten sopimusten toteuttamisessa paikallistasolla. Merkittäviin sopimuksiin kuuluvat erityisesti Porvoon sopimus sekä sopimus Suomen metodistikirkkojen kanssa.
- Tulevina vuosina myös hiippakunnallisesti ekumeenisen toiminnan esittelyyn etenkin nuorille tarjoaa tilaisuuden esimerkiksi Kirkkojen maailmanneuvoston yleiskokous 2022.

Kansallinen taso

- Kirkon kansallisella tasolla vastataan niistä kansainvälisistä ja ekumeenisista suhteista, joissa yhtenä osapuolena on koko Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Päätöksiä tekevät, kysymyksestä riippuen, joko kirkolliskokous, piispainkokous tai kirkkohallitus.
- Kirkkohallituksen työntekijöiden keskeisenä tehtävänä on tarjota asiantuntija-apua, tiedottaa ja koordinoida hiippakunnissa ja seurakunnissa tehtävää työtä.
- Viestintä keskittyy erityisesti ekumeenisista kysymyksistä sekä kirkkoliittojen ja kirkkojen kansainvälisestä kehityksestä viestimiseen. Erityisenä kehittämistehtävänä on nuoren polven saaminen mukaan ekumeeniseen toimintaan – myös oppikeskusteluihin – sekä koko kirkon strategian mukaisesti edistää kirkkomme toiminnan peilaamista kristittyjen kokemuksiin muualla maailmassa, erityisesti siellä missä kristityt ovat vähemmistöasemassa.
- Kokonaiskirkon tasolla on vastuu kirkon ekumeenisten oppikeskusteluiden järjestämisestä ja ylläpitämisestä. **Oppikeskusteluille asetetaan seuraavat tavoitteet:**

Luterilais-ortodoksinen dialogi:

- Koronapandemian jälkeen järjestetään vuonna 2020 peruuntunut Moskovan patriarkan vierailu sekä Venäjän ortodoksisen kirkon kanssa käymiemme oppikeskustelujen 50-vuotisjuhlaneuvottelu.
- Suomen ortodoksisen kirkon kanssa jatketaan v. 2019 sovitulla tavalla opillisten teemojen käsittelyä aiempaa järjestelmällisemmin ja pyritään konkretisoimaan keskustelujen tuloksia esimerkiksi yhteisellä julkilausumalla pelastusopista sekä vastavuoroisella kasteen tunnustamisella. Käytännön yhteistyöhön liittyviä aiheita käsitellään tarpeen mukaan.

Luterilais-katolinen dialogi:

- Tuemme kansainvälistä prosessia yhteisen julistuksen laatimiseksi kirkosta, eukaristiasta ja virasta Augsburgin tunnustuksen juhlavuoteen 2030 mennessä sekä jatkamme kotimaista dialogia Helsingin katolisen hiippakunnan kanssa opillisista ja käytännön yhteistyöhön liittyvistä aihepiireistä.

Luterilaisten ja metodistien dialogi:

- Jatketaan vuositapaamisia ja seurataan kansainvälisen luterilais-metodistisen dialogin kehitystä ajatellen etenkin kolmikantadialogin mahdollisuutta Porvoon kirkkoyhteisössä luterilaisten, anglikaanien ja metodistien kesken.

Luterilais-helluntailainen dialogi:

- Neuvottelukunta käsittelee ajankohtaisen tiedonvaihdon lisäksi temaattista aihetta. Toimikauden aikana julkaistaan ekumeeninen yhteisjulkaisu evankelioimisesta.

Luterilais-vapaakirkollinen dialogi:

- Neuvottelukunta käsittelee ajankohtaisen tiedonvaihdon lisäksi temaattista aihetta, joka asetetaan toimikauden aluksi kullekin kolmivuotiskaudelle.

Luterilaisten ja baptistien dialogi:

- Jatketaan opillisten ja käytännöllisten teemojen käsittelyä joka kolmas vuosi järjestettävässä teologisessa dialogissa.

Yhteydet muiden kirkkojen kanssa:

- Vuosittaisten Kirkkohallituksen, Suomen vapaakristillisen neuvoston ja Frikyrklig samverkanin tapaamisten sekä Suomen Ekumeenisen Neuvoston yhteydessä käydään keskusteluja ja toimitaan yhdessä myös muun muassa adventistien ja Pelastusarmeijan edustajien kanssa. Lisäksi seurataan orientaalisten ortodoksien ja muiden Lähi-idän kristittyjen määrän kehitystä ja integroitumista osaksi kirkollista elämää yhdessä Suomen ortodoksien ja Helsingin katolisen hiippakunnan kanssa. Kirkon tutkimuskeskuksen kanssa seurataan Suomen kristillisten ryhmien kehitystä.
- Kokonaiskirkolla on vastuu kirkollisen ekumeenisen koulutuksen koordinoinnista.

Ekumeenisen koulutuksen kehittämiseen asetetaan seuraavat tavoitteet:

- 1) Panostetaan uusimuotoisen, mahdollisimman vetovoimaisen ekumeenisen koulutuksen luomiseen. Erityistä huomiota kiinnitetään nuoren polven työntekijäryhmiin. Tämä merkitsisi ennen muuta Maailmanlaaja kirkko-koulutuksen (5 op) uudistamista. Tavoitteena olisi vahvistaa ekumeenisen koulutuksen profilia ja laajentaa rekrytointipohjaa ekumeenisiin, teologisiin ja kirkon kansainvälisiin tehtäviin.
 - 2) Ekumeeninen ulottuvuus pyritään integroimaan entistä selkeämmin osaksi yleistä työntekijäkoulutusta eri ammattiryhmille.
 - 3) Ekumeenisessa koulutuksessa integroidutaan Kirkkohallituksen verkkopedagogiikan koulutushankkeeseen ja luodaan verkkokursseja.
- Kokonaiskirkolla on vastuu yhteistyöstä sekä maailmanlaajan luterilaisen kirkkoyhteisön että muiden ekumeenisten organisaatioiden kanssa. **Pääkumppaneita koskien asetetaan seuraavat tavoitteet:**

Luterilainen maailmanliitto

- Osallistumme LML:n pohjoismaiseen projektiin Churches in Times of Change liittyen etenkin kristillisen kasteen asemaan pohjoismaisissa kansankirkoissa sekä teologisen pohdinnan, käytännön kokemusten ja hyvien käytäntöjen vaihdon kehittämiseen LML:n kommuunion sisällä sekä ekumeenisten kumppanien kanssa.
- Selkeät tavoitteet 2023 yleiskokoukseen on laadittu vuoden 2022 aikana.
- Osallistumme keskusteluun Strasbourgin ekumeenisen instituutin asemasta LML:n kommuuniossa sekä pyrimme turvaamaan ekumeenisen teologian kokonaisresurssit.
- Kirkko laatii selkeän linjauksen taloudellisen tuen yleistasosta vuoteen 2023 mennessä.
- Vastavuoroista vuorovaikutusta luterilaisten vähemmistökirkkojen kanssa kehitetään.

Kirkkojen maailmanneuvosto

- Selkeät tavoitteet vuoden 2022 yleiskokoukselle on laadittu vuoden 2021 aikana.
- Kirkko tukee Faith & Order -komission työskentelyä sekä Nikean kirkolliskokouksen 1700-vuotisjuhlan valmistelua vuodelle 2025.
- Kirkko edistää KMN:n jäsenkirkkojen kokemuksista oppimista Suomessa.
- Kirkko laatii selkeän linjauksen taloudellisen tuen yleistasosta vuoteen 2023 mennessä.

Euroopan kirkkojen konferenssi

- Kirkko tukee EKK:a sen osallistuessa yhteiskunnalliseen keskusteluun suhteessa Euroopan instituutioihin Euroopan tulevaisuuteen liittyvissä teemoissa sekä ajankohtaisissa sosiaalieettisissä esimerkiksi tekoälyyn, transhumanismiin ja autonomisiin aseisiin liittyvissä sekä talous-, turvallisuus- ja maahanmuuttokysymyksissä.

- Kirkko osallistuu EKK:n temaattisten ryhmien työskentelyyn.
- Kirkko laatii selkeän linjauksen taloudellisen tuen yleistasosta vuoteen 2023 mennessä.

Global Christian Forum

- Kirkko tuo GCF:n piirissä tapahtuvan ekumeenisen työn osaksi suomalaista ekumeniaa sekä jatkaa uusien kristillisen yhteisöjen kehityksen seurantaan ja luo yhteyksiä niihin.

Porvoon kirkkoyhteisö

- Kirkko osallistuu aktiivisesti Porvoon kirkkoyhteisön teologiseen ja muuhun työskentelyyn sekä keskusteluun yhteisön visiosta ja yhteyttä rakentavista instrumenteista.
- Kokonaiskirkko tukee hiippakuntaa ja seurakuntaa Porvoon sopimuksen toteuttamisessa.

Euroopan protestanttisten kirkkojen yhteisö (EPKY)

- Kirkko osallistuu aktiivisesti EPKY:n teologiseen työskentelyyn ja seuraa yhteisön muuta työskentelyä ja institutionaalista sekä ekumeenista kehitystä.

Reformoidut kirkot ja evankelikaalinen kristillisuus

- Kehitetään vuoden 1954 ekumeeniseen sopimukseen perustuvaa yhteydenpitoa Skotlannin kirkon kanssa.
- Kirkko seuraa evankelikaalisen kristillisyyden kehittymistä ja tekee sen kanssa yhteistyötä etenkin Suomen lähetysneuvoston ja Suomen Ekumeenisen Neuvoston kautta.
- Kokonaiskirkolla on **sopimuksin määritellyt suhteita** kumppanikirkkoihin ja yhteisöihin. Vuoteen 2023 mennessä kirkko linjaa sopimuskäytännöt (kenen kanssa, miksi) ja yhtenäistää eri tasojen (seurakunta, hiippakunta, kokonaiskirkko) sopimukset (esimerkiksi koordinaatiotapaamiset).
- Kirkon kokonaistehtävää toteuttavia lähetystyön ja kansainvälisen diakonian toimijoita ohjataan **sopimusmenettelyllä**. Vuosittain toteutettavia ohjauskeskusteluja kehitetään niin, että viestit linjauksista Suomen evankelis-luterilaisen kirkon kansainvälisessä työssä välittyvät johdonmukaisesti, päällekkäistä työtä välttämällä ja ekumeeniset linjaukset huomioon ottaen.
- **Arkkipiispan kanslia** koordinoi piispojen osallistumista sisarkirkkojen piispanvihkimyksiin ja koordinoi kirkkomme piispojen osallistumista kumppanikirkkojen piispanvihkimyksiin. Tutkitaan piispanvihkimysten yhteydessä järjestettävien tapahtumien kehittämistä esimerkiksi seminaarityyppisen avoimen työskentelyn kautta.